

אהבה ומכשולים -השוואה בין היצירות

סיפורי האהבה של עגנון מהווים חלק נכבד מיצירתו. במקרים רבים הם עוסקים באהבות מיוסרות, בעלות פאן טרגי אחד מסימני ההיכר המשותפים להם הוא המשולש. במקרים רבים יש זוג אוהבים, ויחד איתם דמות נוספת, גבר או אישה, כמו הלבנר ברופא וגרושתו, הגברים שמכים לטוני אחרי הגט בפנים אחרות, או ישות רוחנית כמו התורה באגדת הסופר. במקרה האחרון אותה חוויה מיסטית של רפאל אשר מסמלת את הבנתו בנוגע לכשלים אשר ליוו את הנישואים שלו. ניתן להסביר את המכשולים הללו בתור ניצחון של רפאל לאחר יצירת ספר התורה וניתן להסביר אותה בתור חוויה אשר קרתה רק לרפאל והטקסט הזה למעשה תיאר את ההתפרקות של תפיסת המציאות ואת יכולת התפיסה הרציונלית שלו.

מוטיב האהבה אצל עגנון לא תמיד מקדם את בני הזוג אלא יכול לשמש גם בתור אובייקט אשר שם מכשול בפני בני הזוג או לפחות עבור אחד מהם. כך יכול להיווצר מצב בו האהבה הופכת להיות מיוסרת במהלך היצירה, או שהיא מייסרת את הגיבורים כבר מתחילת היצירה. האהבה יכולה להיות מכשול כאשר אחד מבני הזוג אינו מתנהג בצורה אשר יכולה להתייחס אל האהבה בתור גורם מחזק אלא גורם מחליש. לדוגמא, בשני הסיפורים, "פנים אחרות" ו"הרופא וגרושתו" הם מגוללים עלילה של נישואין וגירושין.

הם מתארים יחסים בין גברים ונשים, תוך כדי חדירה לעומק בדרך ספרותית יוצאת דופן אל המסתורין של היחסים שבין זוג נשוי וגרוש. הקנאה בשתי היצירות, הופכת לגורם מצוקה, המאיים להרוס את החיים המשותפים של בני הזוג. בסיפור האהבה של הרופא וגרושתו, מדבר הרופא על האהבה הגדולה אשר חש כלפי אשתו. הכול עבר בנעימים עד אשר נגלה לו המקרה או המקרים עם הלבנר. הקורא אינו יכול לדעת כי היא לא נאנסה) ויש רמיזות לאונס דינה בסיפור משום השם של (אשת הרופא) ולמרות זאת הרופא אינו מסוגל להתעלם או לקבל את העבר של אשתו ובמשך הנישואים הוא אינו מרפה מאותו הסיפור וגורם לה לצער רב. כלומר רגש האהבה יכול להיות דבר חיובי מאוד, כפי שהדבר היה בתחילתו של הסיפור, אולם גם יכול לשמש בתור מכשול, אשר בא לידי ביטוי ממעבר מאהבה לקנאה, על ידי התנהגות בעייתית.

הסיפור "הרופא וגרושתו", בשונה משני הסיפורים האחרים אשר נסקרו בפרק הראשון, נמסר בגוף ראשון כמעין וידוי ע"י מספר דמות, שהוא הרופא עצמו הפורש בפנינו את עולמו הנפשי המיוסר בעקבות אהבתו הנכזבת לאחת האחריות ששירתה יחד אתו באותו בית חולים. הסיפור נפתח בנישואין ומסתיים בגירושין. הרופא אשר אוהב את אשתו אינו מצליח לשמור על אהבתו אליה בעקבות הידיעה על המאהב הקודם שהיה לה- הלבלי, כי נבצר ממנו כאיש מסורתי לסבול ולהשלים עם העובדה שלאשתו לעתיד היה סיפור אהבה עם אחר(בנייה, 2008). הרופא הוא המספר של הסיפור. הוא מספר רק את גרסתו, אשר הינה גרסה סגורה אישית ובוודאי מעוותת שהרי היא מתארת רק את תפיסתו של הרופא בנוגע לדברים אשר אירעו עשרים שנה קודם לכן. כלומר יש כאן הוא גם מספר את הסיפור מתוך נקודת מבטו וגם עושה זאת שנים רבות לאחר התרחשות האירועים עצמם(שריבויים, 1993).

מכאן ואילך, ולאורך שלוש שנים של נישואין, הקנאה הולכת ומכרסמת בנפשו של הרופא עד שהופכת אותו לאדם אשר סובל מחולי נפשי(שטיינר, 1979). החשדות טורדות את מנוחתו בלי הרף, ודמותו של המאהב ההופכת לנוכחות קבועה בחייו הזוגית, אינה זזה מעיניו, רודפת אותו יומם ולילה וחוצצת בינו לבין אשתו. היא זו אשר שמה מכשול בפני האהבה שלהם והיכולת שלהם לנהל את חייהם בצורה תקינה. כאשר הוא משוחח עם אשתו, הוא מזכיר לה את המאהב. כאשר הוא ראה שושנה אדומה הוא שוב נזכר בו. כל פעם שהיה מזכיר אותו בפניה היא הייתה מתייסרת ופורצת בבכי, ואז הוא מתחרט ומפייסה בנשיקה (בהט, 1962). כך נוצר מצב בו הפתרון היחידי לקנאה שלו יכול לנבוע רק מתוך אשתו. כלומר, כאשר היא מתפרקת ומאבדת את היכולת לשלוט ברגשות שלה הרופא מתרצה, נרגע ומסוגל אפילו לנחם אותה. נראה כאילו הקנאה אשר נמצאת בו יכולה להיפתר רק על ידי הסבל של אשתו, או לפחות מראה של הסבל של אשתו) הדבר היחידי אשר מצליח להרגיע אותו).

כבר בליל הראשון לנישואין, מתעוררת קנאתו לנוכח ראיית השושנים האדומות על השולחן